

Conceptualizarea sistemelor de clasificare

Lector dr Zenovia Niculescu

Examinarea unei mulțimi de date privind evoluția cărții și a bibliotecii, dezvăluie faptul că preocupări de clasificare a colecțiilor apar cu mult timp înaintea constituirii acesteia într-un sistem bine structurat.

În perioada de început a cataloagelor de bibliotecă organizate tematic sau a bibliografiilor de specialitate, schemele de ordonare a cărților reprezentau blocuri masive de concepte, fără structurări nuanțate datorită, pe de o parte, cantității relativ modeste de publicații, iar pe de altă parte, absenței preocupărilor explicite de creare a unor sisteme de clasificare bibliotecar-bibliografice.

Cu timpul, devine evidentă centrarea interesului bibliotecarilor-erudiți pe identificarea unor soluții logice de operare a unor clasificări, dintr-o dublă perspectivă: a evidenței și a valorificării colecțiilor de publicații.

Incontestabil, multiplicarea alternativelor de clasificare a cărților constituie răspunsul operațional la dinamica volumului de publicații și la diversificarea opțiunilor de lectură. De asemenea, în cadrul fiecărui câmp de semnificații al modelelor de ordonare, se regăsesc disipate anumite reprezentări ale principiilor care vor deveni fundamentale în viitoarele sisteme de clasificare bibliotecar-bibliografice.

Cercetarea diacronică și sincronică a preocupărilor privind structurarea tematică a lucrărilor din biblioteci în cataloage de profil, ne îngăduie să argumentăm că diferitele formule de clasificare de bibliotecă au apărut pe fundalul amplificării și diversificării informațiilor și într-o consecuție cu orizontul de așteptare al cititorului.

În epoca modernă, clasificarea colecțiilor de bibliotecă a cunoscut o experiență epistemologică ce a determinat conceptualizarea și cristalizarea unor paradigme specifice structurării sistematice a fondului de publicații, corelative conținutului tematic al fiecărei cărți. De fapt,

sistemele de clasificare a publicațiilor au fost răspunsul teoretic la praxisul din ordonarea și sistematizarea lucrărilor din biblioteci.

Indubitabil, concepția pragmatică și teoretică a clasificării bibliotecar-bibliografice a fost influențată de diferite sisteme filozofice. În acest sens, se cunosc opiniile specialiștilor, care afirmă că organizarea Bibliotecii din Alexandria s-a bazat logistic pe ordinea aristoteliană, iar "Charta învățaturii umane", a lui F. Bacon, a constituit fundamentul conceptual pentru marea majoritate a clasificărilor colecțiilor de publicații dar, cu siguranță, aceste interconexiuni se situează într-un proces complex al circulației valorilor.

Trebuie să admitem că traiectoria conversiunii unor structuri sau principii de clasificare, din perimetrul filozofiei sau științei în cel al sistematizării cărților, parcurge un câmp informațional specific unei anumite perioade sau nivel de cunoaștere.

Se deduce astfel, datorită raporturilor relaționale cu alte domenii de activitate și cu un ansamblu de factori corelativi, interdisciplinarietatea sistemelor de clasificare bibliotecar-bibliografice. Mai mult, clasificarea de bibliotecă poate reprezenta anumite valori referențiale, reflectând prin instrumentele sale – cataloage și bibliografii – nivelul cunoașterii umane, motivații și atitudini culturale sau multitudinea și diversificarea ofertei informaționale a unor spații istorico-culturale.

Consecințele logice ale activităților pragmatice de aranjare a colecțiilor din bibliotecă sunt reprezentate prin apariția unor determinări conceptuale în clasificarea publicațiilor, care exprimă, în ansamblu, proiectări ale unor modele sau principii filozofice și științifice în profilul bibliotecii.

Emergența clasificărilor din aria de competență a filozofiei, prin preluarea unor elemente structurale în organizarea bibliotecilor, avea o dublă motivație: bibliotecarii erau erudiți, filozofi, savanți-deci receptarea se realiza la nivel optim – iar bibliotecă însemna un summum al cunoașterii umane, deci metodele cu care se putea opera în interiorul său necesita o racordare la "știința științelor", filozofia.

În aceeași accepțiune s-au făcut dese referiri la translarea schemei lui **Francis Bacon** în sistemele de clasificare, dar s-a trecut prea repede asupra unei determinări fundamentale a filozofiei sale, care constituie epicentrul concepției clasificării de bibliotecă: **aria sa de cuprindere înseamnă totalitatea cunoașterii umane.** Elocventă în acest sens este

propria-i mărturisire: "Am socotit că domeniul meu constă în ansamblul cunoașterii, fiind preocupat de conceperea unui plan de reorganizare a cunoașterii omenești."¹

De asemenea, avem temeinice motive să considerăm că ideile carteziene referitoare la **ordine, logică și claritate**, exprimate în opera lui **Rene Descartes**: "**Discurs asupra metodei de a ne conduce bine rațiunea și de a căuta adevărul în științe**" (1637), a influențat pozitiv abordările bibliotecarilor în privința așezării și structurării colecțiilor. De altfel, existența unor diferite modele de ordonare a cărților în biblioteci sau în bibliografii, demonstrează conexiuni opționale la anumite structuri de clasificare specifice filozofiei. Primele exprimări nuanțate au fost tipologiile de structură duală, cu o reprezentativitate în gruparea cărților din bibliotecile Antichității după scriitori: poeți și prozatori, sau în cele ale Evului mediu, în: **literatură sacră și literatură profană**.

Un alt mod de a defini organizarea tematică a colecțiilor de bibliotecă este cel iconografic, prezentat succint de André Masson și Paule Salvan în cartea "Les bibliothèques": "Biblioteca de la Palais-Bourbon, construită de Jules de Joly între 1829-1832, este caracterizată prin atașamentul la formulele tradiționale, cu galeriile sale, a căror decorare a fost încredințată, sub Ludovic-Filip, lui Eugène Delacroix. Tema iconografică dovedește împărțirea clasică a bibliotecii în 5 mari orânduiri: **Științele** (Plinius, Aristotel, Hipocrat și Arhimede); **Filozofia** (Herodot, Seneca, Socrate); **Dreptul** (Licurg, Demostene, Cicero); **Teologia** (Adam și Eva, Iudeii, Sfântul Ioan Botezătorul și Sfântul Petru); **Poezia** (Homer, Ovidiu)."²

În continuare, fără a face o analiză completă a clasificărilor bibliografice, vom semnală, ca semnificative, dincolo de aspectele de ordin cantitativ, o serie de abordări ale sistematizării tematice a informațiilor în lucrările de acest gen. Constatăm că structurarea informațiilor este concomitentă cu diviziunile domeniilor sau disciplinelor de profil. În acest sens, bibliografia lui **Otto Brunfels** (1438-1534), apărută în 1530 la Strasbourg: "**Catalogus illustrium medicarum sive de primis medicinae scriptoribus**", are un "index de

¹ Apud: COLLINSON, DIANÉ. *Mic dicționar al filozofiei occidentale*. București, Nemira, 1995, p. 59.

² MASSON, ANDRÉ, SALVAN, PAULE. *Les bibliothèques*. Paris: Press Universitaires de France, 1963, p. 40.

nume, urmat de o încercare de a grupa practicienii după specialitatea lor. Poate, această lucrare este cel mai vechi exemplu de clasificare în câmpul medicinei."³

Informațiile bibliografiilor specializate sunt grupate într-o manieră relativ simplă, dar demonstrează existența unor tipologii de structuri ierarhice liniare bazate pe criteriul ordonării tematice. În același context, semnalăm și interesul pentru conceptualizarea și crearea unor scheme de clasificare a ansamblului informațional al bibliografiilor, referindu-ne la "**Tabela metodică a materiilor**" a lui **Charles Jacques Brunet**, apărută într-un volum de sine stătător, din seria celor trei ale lucrării sale "**Manuel du libraire et de l'amateur de livres**" (1810), "în care sunt clasate toate lucrările dicționarului și încă un număr de cărți utile, care nu trebuiau să fie plasate la nivelul lucrărilor prețioase. Clasificarea adoptată de Brunet, devenită mai târziu "sistemul librarilor", s-a inspirat din aceea pe care Prosper Marchand a invocat-o, în 1706, în Bibliotheca Bigotiana."⁴

Prin urmare, atât cataloagele de bibliotecă cât și bibliografiile, mai ales cele specializate, devin sincrone din perspectiva structurării informațiilor cu ordinea sistematizată a cunoștințelor stabilite de filozofi, savanți sau oameni de știință. Este evident că, într-o corelație directă cu ierarhizările taxonomice ale științelor și pe baza procedeele empirice de aranjare tematică a publicațiilor, încep să apară primele abordări conceptuale privind clasificarea cărților.

³ MALCLÈS, LOUISE, Noëlle. *La bibliographie*. Paris, Presses Universitaires de France, 1962, p. 23.

⁴ MALCLÈS, LOUISE, Noëlle, *op. cit.*, p. 114.